

האבולוציה של החיסכון הפנסיוני בראי המס

לאחר למעלה מעשור של שינויים, על מבצעי הרפורמות לנקוט משנה זהירות על מנת שהציבור לא יאבד אמון ויתקשה לתכנן את צעדיו

לפני כל שינוי חקיקה משמעותי בתחום המיסוי הפנסיוני חובה לבצע עבודת מחקר מקדימה לאורך ולרוחב, צופה פני עתיד, באמצעות גורמים מקצועיים ואובייקטיביים. לא יתכן שאנשי רשות המסים (האמונים על האכיפה והגבייה) ואנשי משרד האוצר (הנדרשים להתמודד מעת לעת עם גירעון כלכלי נקודתי) יובילו באופן בלעדי כל שינוי משמעותי בתחום המיסוי הפנסיוני. כל אלו נגועים בניגוד עניינים מובנה.

אם נתייחס לגזירות הקרובות על פי התכנית הכלכלית של האוצר לשנים 2013-2014, הן אנשי רשות המסים והן אנשי האוצר לא יוכלו לסייע בעתיד למבוטח להחזיר את המצב לקדמותו. כך במקרה בו מבוטח יסלק פוליסות מבטיחות תשואה, בגלל שהקטינו לו את ההכנסה המזכה אותו בהטבות מס בגין הפקדות לחיסכון פנסיוני (ולו לתקופה קצרה); כך במקרה בו עמית בקרן פנסיה ותיקה יקטין את השכר המבוטח בקרן הפנסיה מאותה הסיבה; וכך במקרה בו אדם נהפך לנכה - דווקא לאחר שהקטין את כל ההגנות הביטוחיות שלו.

מה בתפריט לשנת 2014?

- ✓ שינוי מודל הטבות המס - מעבר משילוב של ניכוי וזיכוי לזיכוי בלבד.
- ✓ הקטנה של ההכנסה המזכה בהטבות מס בגין הפקדות לחיסכון פנסיוני ורכישת כיסוי ביטוחי.
- ✓ צמצום הגדרת ההכנסה אשר כנגדה ניתן ליהנות מהטבות מס להכנסה מעבודה או הכנסה מעסק או משלח יד - בלבד.
- ✓ חיוב עקרות בית כהגדרתן בתשלום דמי ביטוח לאומי ודמי ביטוח בריאות בגין הכנסה מפנסיה מוקדמת.

מדיניות משרד האוצר, צעד אחר צעד החל משנת 2000 ועד היום, מובילה לצמצום החיסכון הפנסיוני בפרט וחיסכון הציבור בכלל. הצמצום בא לידי ביטוי הן בהקטנת הטבות המס בשלב ההפקדה והן בהגדלת תשלומי המס בשלב המשכיה. לתפיסתי, בעת ביצוע רפורמה בתחום המיסוי הפנסיוני חלה על המדינה חובת זהירות כפולה מהטעמים הבאים:

- חיסכון פנסיוני מושתת על תכנון כלכלי אישי ארוך טווח. לפיכך על המדינה "לשריין" (עד כמה שניתן) כל שינוי חקיקה משמעותי כך שיהיה לו אופק יישומי רחוק ככל האפשר. למעלה מעשור שמבוצעים שינויים תכופים שאין ביניהם הלימה, הציבור מאבד אמון ומתקשה לכלכל צעדיו בתבונה.
- חיסכון פנסיוני כורך בתוכו מרכיבים נוספים כמו כיסוי ביטוחי למקרה נכות או פטירה, התחייבות חוזית כדוגמת הבטחת תשואה או זכויות פנסיה עדיפות כדוגמת קרן פנסיה ותיקה. רכיבים אלו ניתנים להקטנה אך לא תמיד (אם בכלל) ניתן להגדילם בחזרה.
- החוסן הכלכלי של המדינה על אזרחיה מבוסס, בין היתר, על החיסכון הפנסיוני של הציבור, והא בהא תליה - כלומר שני הדברים קשורים ותלויים זה בזה. צמצום החיסכון הפנסיוני משול לגול עצמי. גגיעה ביכולת הכלכלית של הציבור לעמוד על רגליו בתקופה של אבטלה, במקרה פטירה של מפרנס עיקרי בבית או בתקופת הפנסיה תתגלגל בחזרה, כבומרנג, לפתחו של משרד האוצר.

לפני כל שינוי חקיקה משמעותי חובה לבצע עבודת מחקר מקדימה באמצעות גורמים מקצועיים ואובייקטיביים. לא יתכן שאנשי רשות המסים והאוצר יובילו באופן בלעדי כל שינוי בתחום המיסוי הפנסיוני

הוועדה לבחינת אופן השקעת גופים מוסדיים בהלוואות מותאמות הגישה את המלצותיה לממונה על שוק ההון פרופ' **עודד שריג**. הוועדה, בראשות ד"ר **אמנון גולדשמידט**, ממליצה להסדיר את השתתפות הגופים המוסדיים בהלוואות בהיקף כספי גבוה שניתנות על ידי כמה גופים פיננסיים, לחייב את הדירקטוריון לקבוע גבולות חשיפה בהלוואות ולהקים ועדת אשראי פנימית.

האסיפה של לשכת סוכני הביטוח הכריעה פה אחד שמהיום יוכלו להצטרף ללשכה גם סוכני ביטוח המועסקים על ידי חברות הביטוח. בכך בוטלה ההגבלה על הצטרפות ללשכה החלה על שכירים בחברות הביטוח. האסיפה דחתה את הצעת ועדת התקנון לפיה ועדת התקנון תהיה ועדה ממונה על ידי נשיא הלשכה ולא נבחרת, שכן כיום חברי הוועדה נבחרים באמצעות בחירות דמוקרטיות של חברי הלשכה.

השינויים המתוכננים במודל המס עמדו במרכזם של דיונים סוערים שמקימת ועדת העבודה והרווחה של הכנסת. יו"ר הוועדה, ח"כ **חיים כץ** (הליכוד-בינתנו) הסתייג מהשינוי המוצע ודרש מהאוצר להציג את כלל הנתונים שהובילו לקביעה כי צעדי מיסוי הפנסיה שמבקשת הממשלה להחיל יובילו לחיסכון של 1.2 מיליארד שקל למשך.

דירקטוריון הפניקס אישר את המלצת ועדת התגמול לפיה יוענק **לאייל לפידות**, מנכ"ל החברה סך 550 אלף שקלים ו**למשה ברקת**, יו"ר דירקטוריון החברה, בסך 350 אלף שקלים בגין תרומת לביצועי החברה ב-2012. בנוסף אישר הדירקטוריון את הגדלת התגמול החודשי של ברקת ל-90 אלף שקלים בתוספת מע"מ, לאור הגדלת היקף המשורה שלו מ-40% ל-50%.

כלל ביטוח מצמצמת ב-10% את פעילותה בענף ביטוח חבויות שהסב לה אשתקד הפסדים גדולים - כך הודיעה **עלית כספי**, מנהלת האגף לביטוח כללי בחברה בכנס **ארנסט את יאנג**. לדברי כספי, הנהלת החברה בנתה תכנית הבראה וניפוי עסקים לענף החבויות, ובמסגרתה מעלים את הפרמיות לשנה הנוכחית, וכן מגדילים את שיעורי ההשתתפות העצמית בתביעות.

בדברי ההסבר לתכנית הכלכלית, בהתייחס לרגסיביות ואי-שוויון בחלוקת ההטבה, העובדה כי נכון להיום "חלק מהטבות המס לחיסכון פנסיוני קבועות כך שההטבה עבור סכום הפקדה נתון גדולה יותר ככל שהכנסתו של העובד גדולה יותר" מתוארת ככשל.

בעניין זה אני שואל היכן הכשל? מה לשוויון ולמס? שיטת המס בישראל מבוססת על שיטה פרוגרסיבית לפיה שיעור המס ונטל המס עולים ככל שההכנסה החייבת במס עולה. ולכן, מן הצדק כי הטבות מס בגין הפקדות לחיסכון פנסיוני יינתנו גם בדרך של ניכוי המגלם בתוכו "מגן מס" הנגזר משיעור המס השולי של החוסך. מי שמשלם יותר מס ראוי שיהנה מהטבת מס בשיעור גדול יותר, נקודה. ביום שבו יהיה שיעור מס אחיד מהשקל הראשון ועד השקל האחרון אזי ניתן יהיה לדבר על הטבת מס בדרך של זיכוי בשיעור מס אחיד לכולם.

לעניין תשלום לביטוח אובדן כושר עבודה הרי שמדובר באופן מובהק בהוצאה לשמירה על הקיים ולכן מקומה של הוצאה זו בניכוי ולא בזיכוי. השפעה מיידית נוספת של החלפת הניכוי בזיכוי הינה הגדלת תשלום דמי ביטוח לאומי ודמי ביטוח בריאות מאחר והללו משולמים על "הכנסה לאחר הניכויים, קיזוזים והפטורים שהותרו ממנה לפי כל דין" ולא לאחר זיכויים.

לעניין צמצום הגדרת ההכנסה החייבת במס אשר כנגדה ניתן יהיה ליהנות מהטבות המס להכנסה מעבודה או הכנסה מעסק או משלח יד בלבד. אם ניקח לדוגמה את אוכלוסיית הגמלאים בכלל או את אוכלוסיית הפורשים אשר יוצאים לפנסיה מוקדמת במימון המעביד בפרט, הרי לגביהם מדובר בשינוי לרעה של ממש. ככלל, גמלאים אשר נוהגים לבצע הפקדות שוטפות לטובת קופת גמל באופן עצמאי, במטרה ליהנות מהטבות מס כנגד ההכנסה החייבת מפנסיה (לפני ולאחר גיל פרישה) - לא יהנו עוד מהטבת מס! פורשים אשר יוצאים לפנסיה מוקדמת במימון המעביד ובתקופת הפנסיה המוקדמת, כחלק מהסדר הפרישה המעביד ממשיך לבצע עבורם הפקדות לטובת חיסכון פנסיוני, לאחר השינוי הצפוי, הפקדות המעסיק עדיין ייחשבו להכנסה נוספת חייבת במס, אך הפורשים לא יהנו עוד מהטבת המס כהפקדה במעמד עצמאי. הדבר יביא לכדי הגדלת תשלומי המס בתקופת הפנסיה המוקדמת, והקטנת ההכנסה השוטפת לאותם הפורשים.

שינויים במודל המיסוי הפנסיוני 2000-2012

- 2000** - הגבלת משיכת כספים מתכניות לקצבה, תקרה להפקדות לתכניות לקצבה, ביטול הפקדה חד פעמית לרצף לקצבה.
- 2003** - מיסוי רווחים מעל לתקרה המוטבת בקופת גמל וקרן השתלמות.
- 2004** - הגדלת המס על הפנסיה בעקבות העלאת גיל הפרישה.
- 2005** - הקטנת תקרת ההכנסה המזכה לשכיר. הקטנת תקרת השכר לתכנית מסוג הון. משיכת תגמולים מסוג הון לשכיר - רק בגיל 60.
- 2006** - העלאת שיעור המס על רווחים מעל לתקרה המוטבת בקופת גמל וקרן השתלמות. משיכת תגמולים מסוג הון לעצמאי - רק בגיל 60. שינויים והגבלות לעניין הפקדות במעמד עצמאי.
- 2007** - ביטול הטבות המס בגין הפקדות לטובת ילד מתחת לגיל 18 או הורה. שינויים והגבלות לעניין הפקדות במעמד עצמאי.
- 2008** - ביטול האפיק ההוני. תקרה לרצף זכויות פיצויים. ביטול האפשרות למשיכת כספים בשל מצב בריאותי של קרוב כהגדרתו. ביטול האפשרות להשאיר כספי פיצויים לאחר התחשבות מס ככספים נזילים בקופה ומגבלה דומה לעניין מוטבים, לאחר פטירתו של העמית (עיוותים שתוקנו חלקית לאחר מכן במסגרת הוראת שעה ותיקון 190).
- 2010** - צמצום אפשרויות הפרישה של מענקי פרישה במקרה פטירה.
- 2012** - העלאת שיעור המס על רווחים מעל לתקרה המוטבת בקרן השתלמות. לעניין קופות גמל גם לאחר ביטול התקרה המוטבת עדיין יש מס על רכיבים מסויימים. העלאת שיעור המס במקרה של פדיון שלא כדין. נוסחת שילוב חדשה הפוגעת בעובדים שמושכים פיצויים פטורים ממס בגיל צעיר.